

Beantwoording 7 vragen Integraal afwegingskader voor beleid en regelgeving (IAK): Wet drempelverlaging omgangsverzoeken grootouders

1. Wat is de aanleiding?

Omdat de toepassing van de ontvankelijkheid van grootouders bij verzoeken tot omgang met een kleinkind per geval lijkt te verschillen, wordt voorgesteld deze drempel te verlagen. Zo verbetert de toegang tot de rechter en wordt de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid vergroot. Dit voorstel sluit aan bij de motie van de leden Van Toorenburg, Van den Berge, Van der Staaij, Kuiken, Van der Graaf en Krol (*Kamerstukken II 2020/21, 31265, nr. 87*) waarin de regering wordt verzocht om een wetsvoorstel ter verlaging van de drempel voor grootouders om tot omgang te kunnen verzoeken. De motie verwijst naar de aanbevelingen in het onderzoek dat in opdracht van het WODC is uitgevoerd door het Verwey-Jonker instituut en het UCERF (M. Jonker e.a., *Omgang tussen grootouders en kleinkinderen*, Den Haag: WODC Publications 2020).

2. Wie zijn betrokken?

Kleinkinderen en grootouders waarbij het contact buiten hun wil om wordt verbroken, en ook ouders, voogden en andere betrokkenen bij het kind in een dergelijke situatie.
De advocatuur en de rechtspraak.

3. Wat is het probleem?

Uit het WODC-onderzoek is gebleken dat de drempel voor grootouders om tot omgang te verzoeken relatief hoog ligt in Nederland vergeleken met omringende landen, doordat zij al bij de ontvankelijkheidsvraag door middel van concrete omstandigheden moeten aantonen dat er 'meer dan gebruikelijk contact' was met het kleinkind. Dat is een nuance strenger dan de rechtspraak van het EHRM over 'family life' van grootouders en kleinkinderen vereist. Het is in Nederland dan ook niet eenvoudig om aan te tonen dat grootouders structureel en intensief contact hebben gehad met hun kleinkinderen. Daarnaast lijkt in de praktijk de toepassing van de ontvankelijkheid per geval te verschillen. Dat kan ten koste gaan van de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid.

4. Wat is het doel?

Het doel is om de drempel voor grootouders om tot omgang te kunnen verzoeken te verlagen zodat deze in overeenstemming wordt gebracht met de rechtspraak van het EHRM en daarmee ook de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid worden vergroot.

5. Wat rechtvaardigt overheidsinterventie?

De huidige regeling van omgangverzoeken voor grootouders in Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek leidt in de praktijk tot interpretatieverschillen door rechters bij het beoordelen van de ontvankelijkheid van zulke verzoeken. Omwille van de rechtszekerheid en de rechtsgelijkheid, alsmede om weer tot handelen in overeenstemming met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, is aanpassing van de huidige wettelijke regeling nodig.

6. Wat is het beste instrument?

Omdat de beoordeling van de ontvankelijkheid van omgangsverzoeken door grootouders wordt bepaald door de toepassing van het criterium 'nauwe persoonlijke betrekking' in artikel 377a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek, is een aanpassing van het wettelijk kader de beste manier om te zorgen voor een ruimere toegang tot de rechter en grotere rechtszekerheid en rechtsgelijkheid. Met het voorgestelde bewijsvermoeden voor grootouders kan het algemene criterium 'nauwe persoonlijke betrekking' in artikel 377a van Boek 1 van het Burgerlijk Wetboek behouden blijven (zoals de onderzoekers aanraden) en kan voor ieder kind op maat worden beoordeeld welke relaties beschermd moeten worden door het opleggen van een omgangsregeling.

7. Wat zijn de gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Een omgangsverzoek van grootouders kan door de voorgestelde wijziging in het wetsvoorstel straks eerder in behandeling genomen worden. Daardoor is er gemakkelijker toegang tot de rechter bij ongewild contactverlies. Het is denkbaar dat er daardoor een beperkte toename van rechtszaken komt met eveneens beperkte gevolgen voor de rechtspraak en de gesubsidieerde rechtsbijstand.